

Fakulteten för samhälls- och livsvetenskaper

Sara Magnfält

Läs- och skrivinläring i Sydafrika

– en studie om lärares arbetsätt

Read- and Write development in South Africa

- a Study about Teachers Way of Working

Examensarbete 15 Högskolepoäng
Lärarprogrammet

Datum: 2008-01-11

Handledare: Sven-Olof Palm

Sammandrag

Över hela världen ställs idag höga krav på medborgarna vad gäller läs- och skrivkunskaper. Därför är det varje barns rättighet att få tillägna sig förmågan att läsa och skriva och här har skolan en betydande roll. För ett land under utveckling, som Sydafrika, är läs- och skrivkunnighet en nyckel till utbildning och välbefinnande i landet. Denna studie syftar till att presentera hur lärare i Sydafrika arbetar med just barns läs- och skrivinlärning. Första delen presenterar vad författare och forskare hittills har kommit fram till i ämnet läs- och skrivinlärning. De uppmanar bland annat till ett medvetet språkutvecklande arbete i förskolan för att förebygga svårigheter vid läs- och skrivinlärningen. De förespråkar analytiska läsinlärningmetoder, som går ut på att man börjar presentera hela ord och meningar, framför syntetiska metoder där man istället inleder med enskilda bokstäver. Min undersökning genomförde jag i form av intervjuer av tre lärare i en svart kåkstad. I resultatdelen presenteras dessa sydafrikanska lärares uppfattning och arbetssätt omkring barns läs- och skrivinlärning. Det visade sig att de använder både analytiska och syntetiska metoder och de börjar arbetet med barns läs- och skrivutveckling i motsvarande förskoleklass. Lärarna var också väl medvetna om barnens svåra sociala situation och dess påverkan på deras inlärningsmöjligheter. Situationen präglas ofta av bland annat fattigdom och arbetslösa utbildade föräldrar. I sista delen diskuteras och analyseras resultatet i förhållande till forskningen inom området.

Abstract

Communities all over the world, requires that every citizen posses reading- and writing skills. Because of that, every child has the right to get the opportunity to acquire reading- and writing skills. In this work, school has an important role to play. For a country in development, like South Africa, reading- and writing skills are keys for education and prosperity of the nation and this study aims to explain how teachers in South Africa work with children when they learn to read and write. The first part, introduces what writers and researchers have written about the subject so far. They request intentional work with children's language development in pre-school, to prevent difficulties when they start to read and write. They recommend analytic reading methods, which are based on work with full words and sentences from the start, instead of synthetic methods which are based on work whit separate letters. I made interviews with three teachers during our visit in a black township. In the second part the opinion of these three teachers, concerning read- and write skills and their way of working with it, is being introduced. It turned out that they are working whit both analytic and synthetic methods, and the children starts learning to read and write in grade R (pre-school). The teachers were well aware of the learner's hard social situation considering poverty, uneducated parents, and how that had an effect on the children's opportunity to learn. In the last part, the result is being discussed and compared to what was said by the writers and researchers.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte	1
1.3 Frågeställning	1
2 Litteraturgenomgång	2
2.1 Läroplan och kursplan	2
2.2 Läsning och skrivning hör ihop	2
2.3 Lärarens förhållningssätt	3
2.4 Att börja tidigt	4
2.5 Vad är att kunna läs och skriva?	5
2.6 Stadier i läs- och skrivutvecklingen	6
2.7 Metoder för läs- och skrivinlärning	8
2.7.1 LTG- metoden	9
2.7.2 Traditionell läsinlärning	10
2.7.3 Whole Language	10
2.7.4 Storboksmetoden	10
2.7.5 Att skriva sig till läsning	11
2.8 Högläsning	11
2.9 Läs- och skrivsvårigheter	12
3. Metod	14
3.1 Bakgrund	14
3.2 Urval	14
3.3 Datainsamlingsmetod	15
3.4 Procedur	15
4. Resultat	16
4.1 När börjar barn läsa och skriva?	16
4.2 Vad säger läroplanen?	16
4.3 Metoder för läs- och skrivinlärning	16
4.4 Viktiga faktorer för lyckad läs- och skrivinlärning	17
4.5 Högläsning	17
4.6 Läs- och skrivsvårigheter	18
5. Diskussion och analys	21
5.1 Läroplanerna	21
5.2 När börjar barn läsa och skriva?	21
5.3 Metoder för läs- och skrivinlärning	22
5.4 Lärarens förhållningssätt	23
5.6 Högläsning	25
5.7 Läs- och skrivsvårigheter	25
5.8 Analys av genomförandet av intervjuerna	27

Litteraturförteckning

Bilagor

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Läs- och skrivkunnighet är en väsentlig grund som alla barn har rätt till för att kunna delta i det informativa och kommunikativa samhälle vi lever i, ett samhälle som ställer höga krav på sina medborgare vad gäller läs- och skrivkunnighet. Därför är jag angelägen om att som blivande lärare skaffa mig så mycket kunskap som möjligt om hur jag kan stödja barn i deras process av läs- och skrivinläring. Jag vill kunna känna mig trygg när jag kommer ut på fältet och möter barn som ska påbörja utvecklingsprocessen. Jag vill fördjupa min egen kunskap och på så sätt förbereda mig för vad som komma skall.

Läs- och skrivutveckling hör ihop och jag valde i min studie att inte skilja dem från varandra. Ämnet känns också aktuellt med tanke på debatten omkring att lärarutbildningen haft stora brister inom detta område. Lärarutbildningen mot yngre barn har inte alltid innehållit obligatoriska moment om barns läs- och skrivinläring.

Under förberedelserna inför examensarbetet dök möjligheten upp att följa med på en av universitetet arrangerad resa till Sydafrika. Jag blev intresserad och bestämde mig för att åka med. Examensarbetet blev därför en studie kring läs- och skrivinläring i den sydafrikanska skolan där jag genomförde mina intervjuer.

1.2 Syfte

Jag vill ta reda på vad verksamma lärare i Sydafrika tycker och tänker om barns läs- och skrivinläring och hur de arbetar med det. Som jag tidigare skrev är jag angelägen om att skaffa mig så mycket kunskap som möjligt och är övertygad om att erfarenheterna från skolan i Sydafrika kan berika mig som person och därmed också som lärare.

Läs- och skrivutveckling ska ske löpande under hela barnens skoltid men för att begränsa arbetet ska jag hålla mig till den första läs- och skrivinläringen som sker när barn upptäcker läsandet och skrivandets funktion.

1.3 Frågeställning

Hur arbetar lärare i Sydafrika med barns läs- och skrivinläring?

2 Litteraturgenomgång

2.1 Läroplan och kursplan

Läroplanen Lpo 94, och kursplaner i olika ämnen är två av de styrdokument som skolans verksamhet ska utgå från och förhålla sig till. Eftersom detta är dokument som ska ligga till grund för hur undervisningen utformas anser jag det betydelsefullt att presentera, för denna studie viktiga delar av dokumenten. Enligt Lpo 94 är skolan skyldig att ge eleverna den kunskap som är nödvändig för individen som samhällsmedlem. Ett exempel på sådan kunskap är läs- och skrivkunighet. Lpo 94 menar också att denna nödvändiga kunskap är en grund för fortsatt utbildning. Vidare står det i mål att uppnå att skolan ansvarar för att eleven efter genomgången grundskola ”*behärskar det svenska språket och kan lyssna och läsa aktivt och uttrycka idéer och tankar i tal och skrift*” (Lpo 94 s.19). Detta mål förutsätter att eleverna fått stöd att utveckla sin läs- och skrivförmåga. I kursplanen för ämnet Svenska kan man läsa att skapandet av goda möjligheter för elevers språkutveckling är ett av skolans viktigaste uppdrag då språkförmågan har stor betydelse för arbetet i skolan men också för verksamhet utanför skolan och för elevens fortsatta liv. Ett av ämnets strävansmål är att eleven utvecklar en språklig säkerhet i skrift, samt förmåga att läsa och tolka texter av olika slag. Eftersom denna studie har en inriktning mot Sydafrika vill jag även belysa deras läroplan. Den Sydafrikanska läroplanen, *The Revised National Curriculum Statement (RNCS) 2005*, är indelad i så kallade *learning areas* som är olika kunskapsfält. Det finns åtta stycken olika kunskapsfält och språk är ett av dem. Det beskrivs att språket används i olika syften bland annat för kommunikation, inom utbildning, kulturellt, politiskt och så vidare. Språket anses vara viktigt då de övriga sju kunskapsfälten bygger på att eleven behärskar språket. Vidare skriver man att elever i ett flerspråkigt land som Sydafrika ska tillägna sig goda kunskaper i minst två språk. Angående barns läs- och skrivinlärning rekommenderar RNCS (2005) starkt att barnets modersmål används i läs- och skrivundervisningen.

2.2 Läsning och skrivning hör ihop

Vårt språk kan delas upp i talspråk och skriftspråk. Dahlgren m.fl. (2006) anser att dess två delar har både likheter och olikheter. Båda är ett medel för kommunikation, och används för att förmedla ett budskap. Skillnaden menar de är bland annat att man i talspråk har en närvarande lyssnare som gör att man kan föra en dialog, be om förtydliganden och omedelbart få respons på talet. De skriver vidare att det talade språket kan delas upp i att tala och lyssna medan skriftspråket delas upp i att läsa och skriva. Att läsa och skriva är beroende av

varandra. Det går inte att läsa något om inget finns skrivet, och att skriva något som ingen kan läsa är knappast meningsfullt. Traditionellt sett har skolan lagt större vikt vid läsning och låtit skrivandet komma i andra hand fast skrivandet egentligen borde föregå läsningen. Björk, Liberg (1999) talar också om sambandet mellan läsning och skrivning. De skriver att talspråk och skriftspråk förstärker och kompletterar varandra. Ofta kan det man lärt sig i sitt läs- och skrivande användas när man talar och lyssnar, och tvärtom. Att läsning och skrivning hör ihop blir också tydligt anser de, genom att man faktiskt utvecklar sin läsförmåga genom att skriva, och förmågan att skriva genom läsningen.

2.3 Lärarens förhållningssätt

Dahlgren m.fl. (2006) diskuterar lärarens förhållningssätt och skriver att som på många andra områden är det inom läs- och skrivundervisningen viktigt att man tar reda på och utgår från barnens redan befintliga kunskap och erfarenhet, deras så kallade förförståelse. Den nya kunskapen måste som alltid utgå från den gamla. Att försöka ta barnens perspektiv när man planerar sin undervisning är alltså viktigt då barnen utgår från sin världsbild när något nytt presenteras för dem. De menar att lärarens roll idag fungerar som handledande i elevernas utveckling. Läraren har också en viktig uppgift i att väcka elevers intresse för läsande och skrivande. Intresset ska sedan strävas efter att behållas och då är det av största vikt att läsningen och skrivandet känns meningsfullt för eleven. För att nå denna meningsfullhet bör man som lärare skapa situationer där eleverna förstår vad de ska lära sig. Som lärare bör man då vara medveten om sina intentioner och ha syftet med arbetet klart för sig. Karin Jönsson (2007) menar att läraren är en viktig samarbetspartner för att hjälpa elever att närma sig texter och på så vis lära sig läsa. Carin Jonsson (2006) beskriver läraren som en nyckelperson i arbetet med barns läs- och skrivinlärning och för de barn som har svårigheter med läs- och skrivinlärningen kan läraren betyda *extra* mycket. Då kan det behövas mer specifika kompetenta lärarinsatser. Då läraren ses som en nyckelperson i sammanhangen är kunskap om barns språkutveckling samt läs- och skrivinlärning en viktig del av lärarens yrkeskunnande. Jönsson skriver vidare att i den till viss del ”maktposition” som läraren besitter finns risken att man försvårar elevens inlärning. Även Karin Taube (2007) är inne på samma spår och säger att lärarens attityd påverkar elevens självbild och kan bli avgörande för utvecklingen. Som lärare är man skyldig att se barns olika behov och samtidigt acceptera alla elever. Ett förhållningssätt som signalerar till eleven att ”du klarar nog inte av det här” anser Taube kan bli förödande för eleven under lång tid. Många signaler kan ibland sändas ut omedvetet och därför är det viktigt att läraren är medveten om och har en egen positiv självbild. Om inte

finns det risk för att lärarens behov går före elevernas. Det krävs därför av läraren att man vågar lära känna och acceptera sig själv för att kunna lära känna och acceptera sina elever och genom en förstående och uppmuntrande inställning kan man få varje elev att prestera sitt bästa.

2.4 Att börja tidigt

Mem Fox (2003), omtyckt barnboksförfattare från Australien, har arbetat i många år med barns läs- och skrivutveckling och menar att grunden för läsinlärningen läggs så fort ett barn får höra människors prat, sånger och rytm i rim och ramsor. De första åren i barnets liv är av större betydelse för läsinlärningen än man tidigare trodde. De barn som inte blivit lästa för, som man inte har pratat tillräckligt med eller sjungit för kan få det svårt i skolan och uppleva läsinlärning som något ouppnåeligt. Fox förklarar att det är mycket lättare att förebygga svårigheter i läsning och skrivning än att hjälpa barn som redan fått problem.

Andra författare, bland annat Björk, Liberg (1999) menar att barn redan när de är mycket små ofta bör vara med om skriv- och läsoplevelser. Vuxna läser sagor för barn och skriver deras namn på teckningar de ritat. Barn börjar tidigt slussas in i vår skriftspråkliga kultur och ju mer barn utsätts för sagor och berättelser desto bättre. Ett begrepp som Björk, Liberg talar om är *litterär amning*, vilket innebär just att barn tillsammans med andra och på egen hand får uppleva många litterära stunder. Detta är något som är av stor betydelse som grund när barnen sedan ska lära sig läsa och skriva. Litterär amning kan alltså ses som något högst önskvärt för alla barn. Många barn får denna grund med sig från hemmet redan som mycket små, men man ska vara medveten om att så inte är fallet för alla barn. Det kan vara en bra idé att låta barn som inte bär med sig en läskultur hemifrån möta litteratur i stor omfattning, den litterära amningen, när de kommer till skolan. Att börja med läs- och skrivinlärningen direkt för dessa ovana elever, anser Björk, Liberg kan skapa svårigheter då de inte är bekanta med skriftspråkskulturen

I förskolan har man traditionellt sett inte arbetat aktivt med barns skriftspråsutveckling utan sett till barns språkutveckling som helhet. Likaså har man alltid läst mycket för barn i förskolan men inte ägnat sig åt läsinlärning. Idag är gränsen mellan förskola och skola inte lika tydligt avgränsad och det ingår numera i förskolans uppdrag att introducera barnen i skriftspråket, dock med leken som utgångspunkt. Genom att barn får bekanta sig med bokstäver, ord och meningar ska man väcka lusten att lära sig läsa och skriva och därmed förhindra att svårigheter uppstår vid skolstarten. I Läroplanen för förskolan, Lpfö 98, står det

att "Förskolan skall lägga grunden till att barnen på sikt kan tillägna sig de kunskaper som utgör den gemensamma referensram som alla i samhället behöver" (s.36). Vidare kan man läsa att "Förskolan skall lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta tillvara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkiga världen" (s.37) och ett strävansmål i förskolan är att varje barn " utvecklar sitt ord- och begreppsförråd och sin förmåga att leka med ord, sitt intresse för skriftspråk och för förståelsen av symboler samt deras kommunikativa funktioner" (s. 40).

Dahlgren m.fl. (2006) skriver att forskning har visat på att ju större medvetenhet barnet har om skriftspråket desto lättare går läs- och skrivinläringen, en process som startar tidigare än man tror och oberoende av en formell läs- och skrivinläring. De menar att stimulering av barns språkliga medvetenhet kan ske på fler olika sätt i förskolan. Aktiviteterna bör vara lekbetonade och aldrig ge tillfälle för misslyckande. Om barn i detta skede känner att de misslyckats eller gjort fel tappar de snabbt den lust som är meningen ska byggas upp.

Rytm, rim och ramsor är utmärkta inslag att använda menar Fox (2003). Om ett barn har svårt att se att till exempel *kul* och *ful* rimmar kan detta skapa svårigheter vid läsinläring. Hon uttrycker det så att rimmare blir läsare och skriver vidare att "Vikten av att plantera visor och ramsor i barnens huvuden kan inte överskattas" (s.77). Man kan leka med orden genom att dela upp dem, rimma på dem, lyssna på dem och jämföra hur de låter, vilka ljud man hör och hur långa de är. På detta sätt kan barn ta till sig innehållet i texten och språkets melodi.

2.5 Vad är att kunna läs och skriva?

Mem Fox (2003) menar att läsning är mer komplicerat än vi ofta tror. Läsning handlar inte bara om att kunna uttala ord och meningar, att ha förmågan att få fram ljud ur skrift. Det handlar om att begripa och förstå vad man läser, att få fram betydelsen i skriften. När man kan läsa får alltså texten en betydelse, ett innehåll. Enligt Fox finns det finns vissa förutsättningar som måste vara uppfyllda för att ett barn ska börja läsa och detta kallar hon för läsandets tre hemligheter. Den första hemligheten handlar om förmågan att kunna tyda skrift. Om ett barn ska lära sig läsa måste det kunna "... känna igen och förstå de tryckta tecknen och deras olika kombinationer" (s. 71). För att uppnå detta menar Fox att man ska ge barn så mycket erfarenhet av skrift som möjligt till exempel genom att läsa högt. Den andra hemligheten består av att kunna förstå sitt språk ordentligt. Hur ord länkas samman till meningar, att texten används i olika sammanhang och alltid har en betydelse. Denna förståelse byggs enligt Fox upp med hjälp av visor, ramsor, sånger, dialog och samtal. Genom att tala med och lyssna på barnen hjälper man dem att uppleva och förstå språket och även världen. Den tredje och sista

hemligheten bakom läsandets framgång enligt Fox är allmänbildning. Vi baserar vår nya kunskap på redan befintlig kunskap och ju mer vi kan desto lättare har vi för att lära ännu mer. Fox drar en parallell till läsandet. Ju mer barn kan om världen vi lever i desto lättare har de för att lära sig att läsa. Genom lekar, utflykter, böcker m.m., stimuleras barnen till nyfikenhet och vetgirighet vilka är bra egenskaper för en god allmänbildning och därmed goda förutsättningar att lära sig läsa. Fox menar att när dessa tre ”hemligheter, förståelse av skrift, förståelse av språk och förståelse av omvärlden kombineras, då uppstår läsning. Alla delarna måste ägnas lika mycket uppmärksamhet. De går hand i hand och om ett barn har svårigheter att lära sig beror det ofta på, menar Fox, att det fokuseras för mycket på *en* del, oftast skriften. De bästa förutsättningarna för läsinlärning skapas alltså genom att barnet utsätts för och får ta del av skriften, språket och vår omvärld.

2.6 Stadier i läs- och skrivutvecklingen

Redan när många barn är små får de upptäcka att någon vuxen läser och skriver tillsammans med dem skriver Caroline Liberg (2006). Detta kallar hon gemensamt läsande och skrivande. Det handlar ofta om sagor men även skyltar, brev, etiketter, vykort och så vidare. Dessa tillfällen av gemensamt läsande och skrivande menar hon är oerhört betydelsefullt i frågan om att väcka intresse för det skrivna språket. Det kan vara avgörande för hela livet. Förutom att barns nyfikenhet och intresse väcks, menar Liberg, att de också får en bild av vad det innebär att vara en läsare och skrivare och hur man då betar sig. Detta gemensamma läsande och skrivande återkommer jag till längre fram.

När barnet sedan börjar klara av en form av att läsa och skriva på egen hand delar Liberg (2006) in detta i tre olika stadier; preläsande och preskrivande, situationsläsande och situationsskrivande och tidig form av helordsläsande respektive helordsskrivande. I det första stadiet, preläsande och preskrivande, skriver barnet påhittade figurer och en del mer eller mindre bokstavsliknande tecken som det sedan ”läser” för någon. Skillnaden mellan bokstäver och siffror är ännu inte helt tydlig och dessa blandas därför ofta i texter. Barnet använder också ofta bildspråk när de skriver. Det handlar till exempel om att stora tecken används när det de ska skriva är stort, samt att flera tecken används om det är många av någonting. Barnet använder sig av papper, penna, böcker, dator och så vidare, precis som en utvecklad läsare och skrivare gör och intar en roll som läsare/skrivare. Det tränas i att använda redskap som till exempel pennor och tränar även förmågan att fundera över vad som ska skrivas ner.

Läsningen i detta stadium handlar oftast om ett återberättande av en känd text som barnet

tidigare hört, men de kan också läsa upp något eget påhittat. Läsandet och skrivandet går ofta hand i hand, men läsning sker nästan alltid tillsammans med vuxna medan barnet ibland använder skrivandet på egen hand. I detta stadium bör man som vuxen ha en mycket accepterande och uppmuntrande inställning till barns försök att bekanta sig med skriftspråket. Redan här grundläggs delvis, som tidigare nämnts, barnets tilltro till sin egen läs och skrivförmåga.

Under det första stadiet förklarar Liberg (2006) att den språkliga medvetenheten successivt ökar och barnet kommer så småningom in i det andra stadiet. Där handlar det om att barnet utifrån en känd situation kan dra slutsatser om vad som står i en text. Barnet behöver inte ha hört någon annan läsa texten förut, men kan heller inte känna igen orden i ett annat sammanhang än den kända situationen. Ett exempel som Liberg pekar på är ordet mjölk på ett mjölkpaket. Barnet pekar på ordet och läser vad det står men utan känsla för att ordet har en början och ett slut. Barnet klarar alltså av att läsa där det framgår av sammanhanget vad det kan tänkas stå. Det kan vara lätt att tycka att barnet gissar men genom det ordvalet, menar Liberg, att man nedvärderar barnets läsförsök och risken finns att detta inte ses som ett viktigt steg i utvecklingen mot en funktionell läsare. Att situationsläsa, anser Liberg, är ett bra sätt för barn att bli bekanta med nya ord som de sedan kommer att lära sig utan ett sammanhang. Hon menar att det också är viktigt att komma ihåg att detta är en strategi som även funktionella läsare använder sig av när ordet man möter inte är bekant, man försöker genom sammanhanget att förstå vad det betyder. Detta sätt att dra slutsatser är en viktig kunskap att bära med sig. Skrivandet i denna fas består av att kopiera och skriva av, vilket dock inte automatiskt betyder att barnet förstår vad det de skriver av betyder. Oftast handlar det bara om enstaka ord som kopieras och inte sällan är det namn. Nu är barnet medvetet om skillnaden mellan påhittade tecken och bokstäver och detta stadium är mycket viktigt för att komma vidare i läs- och skrivutvecklingen. Det sista steget innan barnet, enligt Liberg, blir en funktionell läare och skrivare är en tidig form av helordsläsande- skrivande. Till skillnad från de första två stadierna kan barnet skriva ord fria från ett sammanhang. Det handlar dock fortfarande bara om enstaka ord och de skrivs i sin helhet och delas inte upp i mindre enheter som stavelser eller bokstäver. Även här är namn på personer i barnets närhet vanligast förekommande bland ord som skrivs. I denna fas, förklarar Liberg, leker barnet med skriften på flera olika sätt. Vidare berättar hon att det förekommer att barnet skriver spegelvänt, från höger till vänster, på andra håll än enbart det horisontella och så vidare. Nu börjar barnets språkliga medvetenhet bli allt högre och intresset för bokstäver, hur ord stavas och låter blir

allt större. Tillsammans och på egen hand utforskas orden. Bokstäver och ljud kan upptäckas och barnen blir allt mer säkra. Enligt Liberg gör dessa tre steg barnen på flera sätt mer språkligt medvetna:

- De får tillfällen att våga prova läsa och skriva
- De lär sig skriva av och jämföra ord med varandra
- De får träning i att dra slutsatser utifrån sammanhanget.
- De får läs och skriva ord som helheter

Att upptäcka och ta tillvara på dessa stadier bidrar till att underlätta för barnet att bli en funktionell läsare och skrivare.

2.7 Metoder för läs- och skrivinlärning

Det finns en rad olika läsinlärningmetoder och grovt kan man dela in de i syntetiska respektive analytiska läsmetoder (Krut, 1981). Syntetiska metoder är ljudningsmetoder. Där får barnen lära sig de enskilda ljuden och bokstäverna för att sedan på ett syntetiskt sätt ljuda ihop ord och meningar. De analytiska metoderna däremot, är helordsmetoder där man börjar direkt med hela ord som hämtas från barnens eget språk. Ord och meningar analyseras och delas senare upp så att barnen får lära sig enskilda ljud och bokstäver. Metoderna är två kontraster som står mot varandra och båda har för och nackdelar. Syntetiska metoder kritiserar för att barnen inte får använda språket på ett betydelsefullt sätt utan först tvingas arbeta med meningslösa ljud och bokstäver. De analytiska metoderna kritiserar för att inte ge barnen en fast grund att stå på vilket drabbar barn med läs- och skrivsvårigheter (Krut 1981). Bergöö m.fl. (1997), beskriver hur det i Sverige länge har varit tradition i läs- och skrivundervisning att man börjar med läsningen. Undervisningen baseras då på en fonologiskt inriktad metodik, ljudningsmetoden det vill säga, en syntetisk metod, där man alltså undervisar om alfabetet, bokstäverna, hur de låter för att sedan lära sig kopplingen mellan bokstav och ljud. Detta är en metod som innebär att man börjar med delarna, bokstäver, för att sedan ljuda samman dem till en helhet, texten.

Dessa två läsmetoder, de syntetiska och de analytiska kan sägas representera två olika synsätt. Karin Forsling berättar under en föreläsning (2005-12-08) att syntetiska metoder, att gå från del (ljud och bokstäver) till helhet (ord och meningar), är ett synsätt som ger en lärar- och läromedelcentrerad metod. Utgångspunkten är ofta ett läromedel, någon form av läslära som styr lektionerna och planeringens upplägg. Inom detta synsätt anser man ofta skolan vara den viktigaste och kanske även den enda lärandemiljön. Denna metod gör eleven till en mindre

aktiv deltagare i läroprocessen och om några svårigheter uppstår så söker man efter felet hos eleven. Denna pedagogik är inget som förespråkas idag, utan istället ska man arbeta på motsatt sätt, från helhet till del, enligt analytiska metoder. De analytiska metoderna är mer elevcentrerade undervisningssätt där man utgår från flera olika läromedel och texter och även tillverkar egna läromedel. Här utgår man från elevens behov och är medveten om att även verkligheten utanför skolan är lärandemiljöer för eleven. Eleven är mer aktiv och deltagande i sin läroprocess. Om svårigheter skulle uppstå här så ser man framför allt över hur undervisningssituationen ser ut och hur den kan förändras. Lpo94 förespråkar de senare synsättet och undervisningsmetoden, en elevcentrerad metod som utgår från en helhet som successivt bryts ner i delar. Man bör dock inte stirra sig blind på endast den analytiska metoden. Forsling (2005-12-08) menar att alla elever är unika individer med olika sätt att lära och kanske är ibland den bästa vägen att de två ytterligheterna får mötas någonstans på halva vägen. Även Fox (2003) visar på att barn lär sig läsa lättast och roligast genom analytiska metoden där man går från berättelser som helhet till dess delar, meningar och ord. Men hon förklarar också att kunskap om hur bokstäverna låter är en viktig del av läsinlärningen, Dock påpekar hon att man inte ska *inleda* läsinlärningen med, eller fokusera enbart på, att ljuda bokstäver.

Jag vill här presentera några andra läs- och skrivinlärningsmetoder som representerar både den syntetiska och den analytiska metoden.

2.7.1 LTG- metoden

Taube (2007) beskriver LTG -metoden som är en förkortning av Läsning på Talets Grund. Det är en analytisk metod med vissa inslag av syntetiska delar. Elevernas erfarenheter, upplevelser och egna språk är i centrum och metoden består av olika faser. Arbetet med LTG inleds i första fasen med ett samtal mellan lärare och elev kring ett för barnen känt ämne. Tillsammans skriver de sedan ner en text som utgår från samtalet på ett stort papper så eleverna tillsammans kan ta del av texten läraren skriver. Denna text utgår man sedan från. Man börjar alltså med helheten och betoningen ligger på att förstå innehållet i texten. I övriga faser analyseras texten och man bryter ner den i meningar, ord och bokstäver som barnen får arbeta med. Då tränar de även ljudanalys och ljudsyntes. Fördelen med metoden är enligt Taube att barnen själva har upplevt och samtalat om innehållet i texten vilket är motiverande. Nackdelen hon ser är att barnen får möta alla lästekniska svårigheter på en gång vilket inte alla barn klara av. En del behöver en mer välstrukturerad arbetsgång och öka svårighetsgraden steg för steg.

2.7.2 Traditionell läsinlärning

Traditionell läsinlärning beskrivs också av Taube (2007). Metoden är syntetisk och ofta används en särskild läslära som är uppbyggd efter principen lätt respektive svårt lästekniska delar där de lätta kommer först. Det handlar om att lätta bokstäver lärs in före svåra, ord som är lätta att sammanljuda presenteras före längre ord och ljudstridiga ord lärs in sist. Här ligger betoningen på en välstrukturerad arbetsgång, vilket enligt Taube är fördelen här. Nackdelen blir att texterna som barnen till en början får läsa är meningslösa och intetsägande vilket inte motiverar till vidare läsning.

2.7.3 Whole Language

Ytterligare en metod är Whole Language som bl. a. beskrivs av Birgitta Alleklev och Lisbeth Lindvall (2000). Grundtankarna i metoden är att arbeta med hur barnen lär sig och ge dem hjälp till självhjälp. Man sätter alltid barnet i centrum och utgår från den kunskap som barnet redan har. *”Ett barn är inte en vas som ska fyllas, utan en eld som ska tändas”* (s.13). I metoden närmar sig barnen sin läsinlärning genom tre olika delar; läraren läser *för* dem, *med* dem och de får också läsa *på egen hand*. Även i skrivinlärning gör man på samma sätt och alla tre delarna är lika viktiga. Böckerna som används är skönlitteratur och facklitteratur och det är viktigt att barnen tycker att dess innehåll är intressant. Barnen ska förstå att läsning och skrivning handlar om kommunikation och det finns därför med i alla aktiviteter i skolan.

2.7.4 Storboksmetoden

Eva Längsjö och Ingegärd Nilsson (2005) berättar om storboken och menar att barn som ännu inte lärt sig läsa får genom den här metoden ett roligt och spännande utforskararbete. För detta krävs en storbok till hela klassen och flera så kallade lillböcker så att eleverna kan få var sin. Metoden är indelad i tre faser som arbetet följer. Den första är *upptäckarfasen*. Där läser läraren och eleverna tillsammans i kör ur den stora boken. Även de som inte kan läsa följer med. Genom detta vill man ge barnen en litterär upplevelse. Texten ska därför läsas i sin helhet från början till slut. Den andra fasen, skriver de, är *utforskarfasen*. Även här arbetar lärare och elever tillsammans för att hitta språkets struktur och mönster. Texten analyseras och bearbetas. Den *självständiga fasen* avslutar storboksmetoden och eleverna använder då lillböckerna med samma berättelse i för att fortsätta utforska texten och läsa mer på egen hand. Storboken faller in som en analytisk metod.

2.7.5 Att skriva sig till läsning

Arne Trageton (2005) är norsk forskare och pedagog och propagerar för något han kallar ”att skriva sig till läsning”. Han ifrågasätter varför vi använder oss av begreppet läs- och skrivutveckling och inte tvärtom, skriv- och läsutveckling. Detta beror enligt Trageton på att läsningen helt har dominerat i skolan ända fram till 1970-talet och skrivningen kom i andra hand. Forskningen har också fokuserat på läsutveckling och lämnat skrivningen åt sidan. Endast de senaste tjugofem åren påstår Trageton, har forskningen också uppmärksammat skrivningen. I denna forskning står eleven i centrum och tyngden ligger på att uttrycka sina egna tankar och lära sig kommunicera. Som resultat av denna forskning har medvetenheten ökat omkring att det är lättare för barn i 5-9 års ålder att lära sig skriva än att läsa. Detta anser Trageton ska vara öppningen för att använda uttrycket skriv- och läsinläring. Att börja med skrivning innebär enligt Trageton en enklare start än att börja läsinläring. Man lägger fokus på innehållet i det som skrivs och inte bokstävers form och därför förespråkar Trageton datorn som hjälpmedel till en början eftersom motoriska svårigheter då inte står i vägen för barnen när de ska uttrycka sig. Barnen lär sig så småningom läsa genom sitt eget skrivande. Inkodning är lättare än avkodningen som läsning innebär och barnen kodar genom skriften sitt eget muntliga språk. Metoden är stimulerande och underlättar bland annat annars svåra saker som ljudning och att känna igen ordbilder. När barnet skriver tänker det sitt eget språk och sina egna satser vilket blir meningsfullt för dem. Samtidigt ljudar de när de ska skriva och kan läsa vissa ofta långa ord som ordbilder. Enligt Trageton möjliggör metoden också individualisering där varje barn får arbeta och lära sig i egen takt.

2.8 Högläsning

Högläsning är något som förespråkas från flera håll, bland annat av Catharina Hansson (2006) som menar att högläsning är viktigt för alla barn, även de lite äldre som börjat läsa på egen hand. Om barnet nyligen har börjat läsa själv bör man fortsätta läsa böcker som är lite svårare än vad barnet klarar av. Hansson pratar om ”zonen för den närmaste utvecklingen” och att böcker därifrån bidrar till barnets stimulans och utveckling. Vidare pratar hon om att det är av betydelse att presentera den bok man ska läsa för barnet. På så sätt väcks nyfikenhet och berättelsen görs enklare att ta till sig. Även att prata om boken efteråt har en effekt genom att de tränar läsförståelsen. Hansson anser att det viktigaste inte alltid är *vad* man läser för barnen, utan *hur* man gör det. Att försöka använda alla sinnen när man läser, ta till rekvisita, förstå rösterna och så vidare, gör högläsningen mer intressant. Detta kan vara särskilt viktigt att ta till när barn önskar höra samma berättelse om och om igen. Karin Jönsson (2007)

konstaterar att man tidigt kan börja samtala med barnen om skönlitteratur då barn ofta kommenterar och ställer frågor både vid högläsning och enskild läsning. Tidholm (2006) skriver att högläsning i kombination med att utforska bilder i böckerna framför allt är underhållning och en njutning, men också att det stimulerar barns språkutveckling. Genom böcker och läsning ger vi barnen en betydelsefull upplevelse av språket och enligt Tidholm finns det de som säger att barn kan lära sig läsa genom att vuxna läser högt för dem tillräckligt många gånger. Hon skriver vidare att experter på barn och barns språkutveckling är rörande överens om hur viktigt högläsning sagoberättande, och även böcker i allmänhet, är för barns språkutveckling. Men Fox (2003) värderar högläsning mycket högt och menar att de flesta läsproblem i skolan skulle lösas om vuxna fortsatte att läsa högt för barnen.

2.9 Läs- och skrivsvårigheter

En rad författare tar upp svårigheter vid läs- och skrivinläringen, vad det kan bero på, vad man kan göra för att förebygga och även åtgärda det. Fox (2003), som talar varmt om högläsningen, menar att svårigheter vid läsinläring kan uppstå om barnet inte tillräckligt fått komma i kontakt med skriftspråk. Barnet förväntar sig då inte att text är något begripligt och tror sig inte kunna lära sig, tillskillnad från barn som hört mycket sagor och vet att text har ett spännande innehåll. Fox talar också om att skulden felaktigt ofta läggs på barnet när svårigheter uppstår. Istället bör man se till vilken bok man valt att ge barnet och om den verkligen ger inspiration till läsning. Att relationen mellan barnet och läraren fungerar är också av största vikt. Vidare pekar Fox på de barn som inte *vill* lära sig läsa. Hon anser att det handlar om en rädsla för att vuxna inte kommer att fortsätta läsa högt om barnet lär sig läsa på egen hand. Det är därför mycket viktigt, enligt Fox, att visa barnet att högläsningen inte kommer att upphöra p.g.a. barnets läskunnighet. Bente Eriksen Hagtvvet (2004) tar upp faktorer som hon anser kan leda till problem vid läs- och skrivinläringen. Hon pekar på förskolans betydelse i att förebygga läs- och skrivsvårigheter i skolan genom att på ett medvetet sätt arbeta aktivt med barns språkutveckling. Enligt Hagtvvet kan svårigheter handla om miljön, pedagogiska faktorer i förskola/skola eller bristande resurser i hemmet. Svårigheter kan också bota i mångkulturella förhållanden och flerspråkighet. Hagtvvet tar också upp faktorer som är knutna till eleven som individ och menar att det då oftast handlar om specifika läs- och skrivsvårigheter eller dyslexi. Taube (2007) uttrycker det så att en elev med svag begåvning behöver längre tid på sig för att lära sig läsa och skriva, men intelligens är inte en begränsning för läs- och skrivinläringen förrän texterna som ska läsas blir mer avancerade. Vidare beskriver hon en liten grupp elever med specifika läs- och

skrivsvårigheter, dyslexi, där varken begåvning, sinnesstörning eller för lite träning är orsaken. Taube ger en enkel definition av dyslexi som ”... en ihållande störning av kodningen av skriftspråket, förorsakad av en svaghet i det fonologiska systemet” (s.65). Det är viktigt att känna till denna grupp av elever med specifika svårigheter då de behöver möta förståelse och tolerans. Om vi visar dem förståelse kan eleverna lättare acceptera sina svårigheter och behöver inte dölja dem. Problemen ligger i första hand i avkodningsfasen även om forskning menar att flera faktorer inverkar. Till exempel förekommer minnesproblem, metakognitiva och språkliga problem samt svaghet i det fonologiska systemet. Avkodningen blir oerhört mödosam, långsam och kanske rent av fel vilket leder till försämrad läsförståelse. När eleven skriver kastar den gärna om bokstäverna i ett ord. En elevs självkänsla är enligt Taube oerhört viktig vid läs- och skrivinläring. När barnet kommer till skolan är en viss självkänsla redan uppbyggd men också lätt att påverka. Många elever vet när de börjar skolan, att det är viktigt att lära sig läsa och skriva, men inte alla. Har man liten erfarenhet av böcker och inte haft någon läsande förebild hemma kan det vara svårt att förstå meningen, nyttan och glädjen i att kunna läsa. Det blir då enbart något påtvingat från skolans sida. Dessa barn får inte sällan höra mer eller mindre negativa kommentarer och lägger skulden för misslyckanden hos sig själva. Barnen kommer in i en ond cirkel där lärandet blir tungt och svårt. Elevers försvar i en sådan situation menar Taube (2007) kan bli att barnet visar öppet ointresse för läs- och skrivinläring, tycker det är tråkigt, anstränger sig inte och undviker uppgifter i stället för att våga försöka. Orsaken till detta är rädsla att misslyckas och få en försämrad självbild. För att hjälpa en elev ur en ond cirkel som uppstått kring läs- och skriv inläring krävs tålmod. Det är en lång process där eleven successivt måste få tillfällen till konkreta upplevelser av framgång. Framgång som eleven får uppnå genom eget självständigt arbete. För att en elev ska orka kämpa krävs en förstående och stödjande omgivning. Taube (2007) tar upp att det är viktigt att känna till de faktorer som inverkar på elevens läs- och skrivinläring, både positivt och negativt. Det handlar om värderingar från betydelsefulla andra för barnet, till exempel föräldrar, vänner och lärare, hur viktig eleven tycker läsningen är och hur duktig eleven anser sig vara, även i jämförelse med andra samt hur eleven upplever sig kunna påverka de egna resultaten i skolan. Taube menar att detta är faktorer som påverkar självbilden och enligt henne är elevens självbild ofta en direkt avgörande faktor för läs- och skrivinlärningsförmågan.

3. Metod

3.1 Bakgrund

Som jag skrev i inledningen fick jag under förberedelserna till examensarbetet reda på att det fanns möjlighet att följa med på en resa till Sydafrika. Eftersom jag bestämde mig för att åka med fick jag rikta min frågeställning till att handla om Sydafrika. Därför valde jag att undersöka följande frågeställning: *hur arbetar lärare i Sydafrika med barns läs- och skrivinlärning?* Vi tillbringade 10 dagar i en svart kåkstad som ligger i Östra Kapprovinsen i Sydafrika. Kåkstaden byggdes upp under Apartheidtiden när den svarta befolkningen tvingades flytta från sina hem i stan, ut på landsbygden. Kåkstaden uppskattas ha drygt 15 000 invånare och arbetslösheten är ca 65 % (Palm 2003).

Under vår vistelse i kåkstaden hade vi praktik i olika skolor Den skolan jag besökte är en av fem skolor i kåkstaden som har systerskolor i Sverige. Skolan har drygt 400 elever i åldrarna 4-10 år. Där finns 10 klasser och runt 12 lärare. Skolan byggdes 1966 och har varit ungefär lika stor hela tiden. Resurserna är knappa och det är bara två år sedan skolan utrustades med vattentoalett. På denna skola genomförde jag 3 intervjuer med tre olika lärare som samtliga tillhör den svarta majoriteten och Xhosa-befolkningen.

3.2 Urval

Jag gjorde urvalet till *två* av mina intervjuer slumpmässigt. Jag pratade spontant med de två lärarna när jag träffade dem vid olika tillfällen på skolan och bestämde en tid att träffas som passade oss båda. Den första var en man (lärare 3, se resultat). Mannen hade en tvåårig universitetsutbildning och kunde därmed undervisa elever 10-13 år gamla. På den aktuella skolan hade mannen arbetat i 17 år. Den andra läraren (lärare 2, se resultat) var en kvinna med en treårig lärarutbildning på college. Hon undervisade elever 6-10 år gamla och hade jobbat på skolan i 3 år. Den tredje intervjupersonen, en kvinna, (lärare 1, se resultat) hade jag fått tips om att intervjua med tanke på min frågeställning. Därför valde jag denna lärare som min tredje intervjuperson. Även denna kvinna arbetade med barn 6-10 år gamla. Hon hade arbetat på skolan i 17 år, hade även hon en treårig lärarutbildning på college samt genomgått två fortbildningar på vardera 2 år. Alla tre lärarna var mellan 40-50 år gamla och hade närmare 20 års yrkeserfarenhet som lärare.

3.3 Datainsamlingsmetod

För att få svar på min frågeställning; *Hur arbetar lärare i Sydafrika med barns läs- och skrivinlärning?* valde jag att använda mig av intervjuer. Detta p.g.a. att jag ansåg mig kunna få ut mest genom samtal med lärare för att få svar på min frågeställning. Jag utformade en intervjuguide med frågor på svenska, utifrån litteratur jag läst och vad jag ville veta.

Intervjuguiden bearbetades sedan och översattes till engelska (se bilaga).

3.4 Procedur

En av kvinnorna fick tillgång till vissa intervjufrågor ett par dagar innan intervjun genomfördes då hon bad mig att få se dem. Övriga intervjupersoner kände endast till att det skulle handla om barns läs- och skrivinlärning. Intervjuerna var 25-35 minuter långa och jag spelade in dem med en MP3-spelare för att sedan kunna gå tillbaka, lyssna och bearbeta intervjun. Samtidigt som jag spelade in gjorde jag vissa kortare anteckningar som förtydligande och stöd för minnet. Intervjuerna genomfördes på engelska vilket varken är mitt eller intervjupersonernas modersmål. Detta innebar en viss osäkerhet från båda sidor vid till exempel ordval och uttal vilket resulterade i vissa svårigheter kring förståelsen. Intervjuerna med de båda kvinnorna gjordes i deras respektive klassrum. Förutsättningarna såg förhållandevis lika ut. Vi var ensamma, något fönster stod lite på glänt. Barnens lek hördes utanför vilket inte störde intervjutillfället men som på inspelningen sedan gjorde det svårt att vid vissa tillfällen höra vad intervjupersonen sa. Vid ena intervjun kom någon och knackade på dörren vilket gav ett kort avbrott. Intervjun med mannen genomfördes i en avskild del av personalrummet. Även här hördes barnens lek till viss del in men andra halvan av intervjun satt även andra lärare i personalrummet och pratade, dock i låg ton. Inte heller här stördes intervjutillfället men delar av inspelningen.

4. Resultat

4.1 När börjar barn läsa och skriva?

Jag inleder med att fråga om deras uppfattning om när barn börjar lära sig läsa och skriva.

Lärarna är relativt överens. Lärare 2 och 3 menar att de börjar i år ett. Lärare 2 säger att det kan finnas de som behärskar att skriva lite grand även i förskoleklassen och lärare 3 säger att han gärna ser att föräldrarna läser med barnen hemma för att de ska bli entusiastiska inför läsningen:

”...and reading is also communication, so you always remind them that at night during their spare time they must take their kids and tell them stories and read some stories you know...”

Lärare 1 menar att barnen börjar i förskoleklass. Hon säger att de börjar lära sig genom leken. De använder sagor och berättelser och barnen läser med hjälp av bilderna. Den formella läs- och skrivundervisningen säger hon startar i år 1.

4.2 Vad säger läroplanen?

Jag frågar vad deras läroplan säger om barns läs- och skrivförmågor och lärare 1 svarar att läroplanen slår fast att varje barn ska uppmuntras och motiveras för att kunna uppnå målet att kunna läsa och skriva. Lärare 2 svarar på liknande sätt att ett barn inte ska vara utan kunskaper i att kunna läsa och skriva och det är skolans ansvar att lära dem. Lärare 3 berättar att läroplanen har lärområden och menar att läs- och skrivkunskaper är lika viktigt inom alla områden. Men han pekar också på en annan sak: *”They must be able to write and read you see, so that communication can take place. And also it will help them for the future so that they can become good citizens”*

Lärare 3 anser att ju bättre läsare och skrivare barnen är desto större möjligheter har de att göra vad de vill med sin framtid. Lärare 3 påpekar, att läroplanen alltså uttrycker att ingen elev ska sakna kunskaper i läsning och skrivning.

4.3 Metoder för läs- och skrivinlärning

Lärarna berättar vilka metoder de brukar använda sig av för att lära barnen att läsa och skriva.

Lärare 1 förklarar att lärare ibland kan göra det svårt för eleverna. Hon ger ett exempel från sin egen skoltid där de först fick lära sig vokalerna en och en för att sedan gå vidare. Hon beskriver sitt eget arbetssätt idag på följande sätt: *”...now I’m starting to introduce a full sentence and then you brake that sentence into words. Then the words into letters and it seems*

to become easier for them to do that". Meningen hon presenterar, berättar hon, handlar det allra första om saker i barnens närhet, ofta klassrummet. Hon säger vidare att hon tycker detta arbetssättet är bra. Eleverna kommer bättre ihåg en hel mening än enstaka bokstäver. De kan ha meningen som en bild framför sig i huvudet. Lärare 2 förklarar hur hon arbetar och säger sedan: *"I'm using different methods, it depends on your kids how they understand it. If they don't understand then you must sit and think of other methods"*.

Vidare beskriver hon att barnen får använda små kort för att bygga ihop ord och de delar även upp ord i bokstäver. De har också kort med ljud på. Hon säger att hon först skriver ord på tavlan som barnen skriver av, tränar på och sedan själva läser. Efter det börjar de skriva i sina böcker. Hon låter dem bygga meningar för henne med orden de tränat på för att på så vis ta reda på om eleven förstått vad ordet betyder. Detta fungerar enligt henne mycket bra. Ibland använder hon sig också av gamla tidningar där barnen kan klippa ut ord och ringa in bokstäver.

Trots att lärare 3 arbetar med elever från år 4, ber jag om hans uppfattning kring läs- och skrivinlärningsmetoder och han svarar gärna: *"They must be exposed in reading. They must borrow books and go home and read it and come back and share the stories to the other learners"*. Han menar att läsning är att kommunicera och kämpar för att föräldrarna ska bli delaktiga i barnen och hjälpa dem med läsningen.

4.4. Viktiga faktorer för lyckad läs- och skrivinlärning

Jag ber lärarna berätta vad de anser vara viktigast för ett barn när det ska lära sig läsa och skriva. Lärare 1 säger att hon tycker det viktigaste är att barnen vet att man börjar från vänster till höger när man skriver och även när man läser. Lärare 2 talar om stavning. Hon ser det som en viktig del för att sedan kunna skriva diktamen. När de skriver måste de kunna stava. Lärare 3 hade svårigheter att förstå vad jag menade men svarar tillslut att barnen behöver skrivkunskaper som till exempel hur man hanterar och håller pennan rätt. De måste också lära sig hur man uttalar ord.

4.5 Högläsning

Jag frågar om lärarna läser högt för sina elever och lärare 1 svarar att hon använder sig av högläsning för att introducera läsning. Först förbereder hon ord som hon vill att eleverna ska läsa. Hon läser sedan orden högt och eleverna läser efter. Ibland skriver hon upp orden på tavlan. Hon använder även elevernas böcker, läser högt ur dem och eleverna följer med och i

sin bok och läser efter. Hon menar också att det är viktigt att eleverna får läsa tillsammans för varandra: *"It's very important because you know some of their parents can't read at home, so it's important for them to read to each other so they can listen to each other"*.

Lärare 2 berättar att hon inför en ny lektion har en genomgång och läser texter högt för dem. Efter det läser hela klassen tillsammans i kör. Sedan delar hon in dem i grupper som läser tillsammans och slutligen läser de en och en.

När jag frågar lärare 3 om han läser högt för sina elever svarar han: *"Yes, I do read aloud to them so that they can understand the way to pronounce the words"* Vidare förklarar han att de genom att läsa efter honom lär sig känna igen vilket ord som är vilket. Han låter dem också läsa högt för varandra i grupper men lägger även tyngd vid den enskilda tysta läsningen. Eftersom han undervisar i år 4, förklarar han, vill han börja förbereda dem för de högre stadierna där de kommer att få sitta mycket själva och läsa.

4.6 Läs- och skrivsvårigheter

När jag frågar om lärarna har mött elever med svårigheter att läsa och skriva/ lära sig läsa och skriva är alla tre överens om att de har de. Lärare 1 säger att det finns många elever som har svårt att lära sig läsa och skriva. Hon menar att om de inte lär sig det, får de även problem att lära sig andra saker i skolan. När vi pratar om vad de tror problemen handlar om och vad de kan göra för att hjälpa dessa elever, talar samtliga pedagoger om barnens hemsituation. Lärare 2 uttrycker det så att: *"But you see the thing is, the kids are not the problem"*.

Lärare 2 fortsätter att berätta om att många elever har sociala problem hemma. Fattigdomen är utbredd och föräldrarna har ofta problem med alkohol. Detta stämmer även lärare 1 in i: *"Because some of the parents I can say, they drink a lot"*.

För lärare 2 är det oerhört viktigt att man som lärare känner sina elever, och att de känner en själv. Hon träffar ofta elever som kommer stressade till skolan, kanske för att föräldrarna har bråkat hemma och då är det viktigt med en bra relation så att eleven känner förtroende för läraren och kan prata. Hon säger att man måste vara öppen och intresserad av eleverna för att se om någon en dag inte mår bra. Om sin relation till eleverna säger hon följande: *"they must know that if they have problems they must come to me. I'm their mother in the class...you must know your learners and they must know you so that they can learn, they can be free. If she got problems in her heart, she can't learn, she can't concentrate"*. Lärare 2 avslutar med att säga: *"So sometimes you can't judge the kid, maybe there's a reason that she's not learning"*.

Lärare 1 tar även upp omständigheter kring barnens hemsituation. Hon förklarar att många barn bor med sina mor- och farföräldrar eftersom många föräldrar arbetar i andra städer. Ett stort problem anser hon vara att varken mor- och farföräldrarna eller elevernas egna föräldrar har någon utbildning. Lärare 3 tar också upp föräldrarnas brist på utbildning som ett stort problem. Han menar också att svårigheter kan uppstå för att eleverna börjar skolan senare än de egentligen ska då han anser att om inte eleven hänger med i skolan från början blir det svårt senare. Han tycker det är svårt att hjälpa elever med svårigheter: ”*The point is I can try but the numbers in class you see, it’s too big. The individual attention is very difficult for us...*”

Han uttrycker också att: ”*It’s a problem for us you know; we are not being trained special teachers for learners with difficulties. We need those teachers who can identify those learners and make a special class for them*”.

Ibland, berättar han, ber han att elever ska stanna kvar efter skolan och då hjälper han dem att läsa och göra sina uppgifter. Lärare 1 berättar att hon förbereder extraarbete för elever med svårigheter så att de kan läsa hemma. Hon vill då att föräldrarna ska stötta barnet vilket inte alltid sker. Ibland har hon extra genomgångar på en särskild matta i klassrummet med de barn som inte förstår eller har kunnat göra sina extrauppgifter hemma. Lärare 1 skiljer på *learning problems*, inlärningsproblem och *learning difficulties*, inlärningssvårigheter. Det första menar hon handlar om elever som fungerar bra utanför skolan. De är till exempel bra på fotboll och rugby men i klassrummet fungerar det inte alls. Det senare beskriver hon är när elever till exempel blandar ihop bokstäver. Detta går ofta att åtgärda menar hon, med hjälp av träning. Elever med inlärningsproblem anser hon behöver gå i en särskild klass med speciella lärare, vilket hon påpekar att skolan tyvärr inte har.

När lärare 2 ska förklara hur hon försöker hjälpa elever i svårigheter säger hon följande: ”*Those who have difficulties I just give the extra attention. Like during the break or after school. I use at least 15 minutes and give them the attention so that they can know how to read*”. När jag frågar henne om hon ser att det sker en utveckling hos eleverna när hon ger dem denna uppmärksamhet, svarar hon: ”*Some. But there are those...I have got those in my class with special needs, you can’t help them.*”

Enligt lärare 2 finns det tre kategorier av elever; *quick learners*, *medium learners* and *slow learners*. Utöver dessa finns eleverna med *special needs*. Dessa elever ger hon speciella

uppgifter p.g.a. att de inte kan så mycket och hon anser att hon inte kan hjälpa dem. Det är *medium* och *slow learners* som hon ger den extra uppmärksamheten till. Alla är olika säger hon och förklarar hur hon medvetet grupperar eleverna vid bänkarna så att de som arbetar snabbt kan hjälpa de långsamma. Ibland ger hon dem även uppgifter att göra tillsammans i grupp.

Slutligen vill jag citera lärare 2 som när jag undrar om hon har något annat hon vill dela med sig av uttrycker följande: ” *No, there’s nothing except for that if you are a teacher you must be patient, you must love the kids. If you love them they will give that love to you and trust you, you must be opened*”.

5. Diskussion och analys

5.1 Läroplanerna

Efter att ha läst den svenska läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, *Lpo 94*, och delar av den sydafrikanska Revised National Curriculum Statement 2005, *RNCS*, konstaterade jag att de är utformade på olika sätt. Trots detta har de flera likheter i bland annat synen på språk. *Lpo 94* uttrycker att barn efter genomgången grundskola ska behärska det svenska språket och i kursplanen för ämnet svenska anses det vara ett av skolans viktigaste uppdrag att skapa möjligheter för elevers språkutveckling. Språkförmågan lyfts också upp som en viktig del i hela skolans arbete. Även i *RNCS* förekommer dessa uttryck. Där står att språket används i olika sammanhang till exempel kommunikativt, kulturellt och inom utbildning. Trots att språket där är ett eget lärområde, påpekar man att det är en viktig del även i övriga lärområden, d.v.s. i hela skolans arbete, precis som i *Lpo 94*. Dessutom anses det nödvändigt att barnen, i ett flerspråkigt land som Sydafrika behärskar, *två* språk. Under mina intervjuer samtalande jag med lärarna om *RNCS* och vad som sägs om läs- och skrivinläring. De berättade för mig att alla barn har rätt att lära sig läsa och skriva och att det är skolans uppdrag att lära dem. Lärare 1 nämnde att barnen ska uppmuntras och motiveras, något som jag känner igen från den svenska läroplanen. Lärare 3 uttryckte just det som den svenska och sydafrikanska läroplanen hade gemensamt; språket är viktigt inom samtliga skol- och ämnesområden. Något jag tyckte var särskilt intressant var att lärare 3 ansåg att läs- och skrivkunskaper var nödvändiga för att kommunikation skulle vara möjlig och dessutom menade han att dessa kunskaper behövdes för att göra barnen till goda samhällsmedborgare. Detta är en likhet med kursplanen i ämnet svenska där det står att språkförmågan har stor betydelse för elevens fortsatta liv.

5.2 När börjar barn läsa och skriva?

I Sverige idag har vi en läroplan för förskolan, *Lpfö 98*, där det framgår att förskolan har ett ansvar att genom lek introducera barn i skriftspråket. Detta görs för att väcka nyfikenhet för läs- och skrivinläring och förhindra att svårigheter uppstår för elever. Om barn har en hög medvetenhet kring skriftspråket, skriver Dahlgren m.fl. (2006), går läs- och skrivinlärningsprocessen betydligt lättare. De pekar också på förskolans betydelse för språkutvecklingen, ett resonemang som får stöd av Björk och Liberg (1999) som menar att barn redan som mycket små ska få vara med om läs- och skrivupplevelser. Att barn som tidigt utsätts för mycket sagoläsande, sång, rim, ramsor och berättelser får en betydligt lättare start

vid läs- och skrivinläringen, är en uppfattning som flera forskare ger uttryck för. Björk, Liberg (1999) använder begrepp som *litterär amning*, och Mem Fox (2003), talar om att *rimmare blir läsare*. Allt handlar om att börja tidigt. När jag frågade mina intervjupersoner när de ansåg att barn började lära sig läsa och skriva fick jag ganska korta svar. Samtliga tre svarade att de börjar i år 1. Lärare 1 svarade även att de *börjar* lära sig i förskoleklass genom lek sagor och berättelser, precis som Björk, Liberg (1999) och Mem Fox (2003) förespråkar. Lärare 3 uttrycker en åsikt kring elevernas föräldrar. Han menar att föräldrarna måste vara delaktiga genom att läsa och berätta sagor för sina barn för att entusiasmera dem för läsning. Han försöker påminna och stödja föräldrarna i detta. Att hemmet och föräldrarna är viktiga för barns möjligheter i läs- och skrivinläring hävdas i litteraturen bland annat av Fox (2003).

5.3 Metoder för läs- och skrivinläring

Som framgår av litteraturgenomgången kan man grovt sett dela in de läsinläringmetoder som finns i syntetiska ljudningsmetoder respektive analytiska helordsmetoder (Krut 1981), där Lpo 94 förespråkar de analytiska metoderna. Jag har konstaterat att det finns en mängd olika läs- och skrivinlärningsmetoder i Sverige som alla har olika namn, och som vi tagit till oss från olika delar av världen, både syntetiska och analytiska metoder. Både Forsling (2005-12-08) och Fox (2003) förespråkar de analytiska metoderna. De menar att eleven deltar mer aktivt vid arbete med en analytisk metod, till skillnad mot en syntetisk metod, då man använder flera olika läromedel och barnen lär sig på ett lätt och roligt sätt. Dock ser jag att både Forsling och Fox påpekar hur olika elever är som individer och att det bästa för en del kan vara en kombination av syntetiska och analytiska metoder. De menar att man därför aldrig helt bör utesluta den ena eller andra metoden. Under samtalen med mina intervjupersoner framkom att de använde sig av olika läsmetoder. De presenterade dem dock inte som en särskilt utarbetad metod med något speciellt namn, vilket jag valde att inte heller fråga om. Lärare 2 uttryckte det så att hon helt enkelt använde olika metoder, beroende på vilka elever hon mötte. Om de inte förstod vad hon menade, funderade hon över andra metoder hon kunde använda sig av. Det kunde handla om att barnen använde sig av små kort för att bygga ord, dela upp ord i bokstäver eller träna på bokstavsljud. Ibland använde hon sig av tidningar där barnen fick ringa in, färglägga, eller klippa ut särskilda ord och bokstäver. Hon använde sig också av tavlan där hon skrev upp ord som barnen skrev av och sedan tränade på. Efter det byggde de meningar av orden som de sedan läste. Här fokuserade hon på något som Fox (2003) beskriver, nämligen vad läsningen egentligen är. Anledningen till att hon bad eleverna bygga meningar var att hon då kunde se om de hade *förstått* det ord de läste. Fox menar att läsning

inte bara handlar om att avkoda bokstäver utan också kunna förstå *betydelsen* i det man avkodar. Lärare 2 berättade att hennes arbetssätt fungerade bra.

I mitt samtal med lärare 1 beskriver hon hur hon arbetar med barns läs- och skrivinlärning. Hon presenterar då en metod som jag tydligt anser vara en analytisk helordsmetod. Hon gör t.o.m. en jämförelse med en syntetisk metod genom att förklara hur hennes egen skolgång sett ut. Då lärde de sig först vokalerna en i taget för att senare kunna bilda ord. Hon säger att detta är att göra det svårt för eleverna. Hennes resonemang stämmer överens med vad Bergöö, m.fl. (1997) beskriver. De menar att det tidigare i Sverige var tradition att arbeta med syntetiska läsmetoder, d.v.s. att börja med bokstäverna en i taget för att sedan, precis som även lärare 1 beskriver det, bilda ord. Idag menar lärare 1 att hon börjar med att presentera en *hel mening* för eleverna, som handlar om något i elevernas närhet. Denna mening bryts sedan ner till ord och slutligen bokstäver. Hon arbetar alltså efter en analytisk metod och börjar med helheten d.v.s. meningen för att sedan arbeta med delarna som då är bokstäverna. Lärare 1 säger att hon upptäckt att detta sätt är lättare för eleverna då de kommer bättre ihåg en hel mening än enstaka bokstäver. Taube (2007) menar att läsinlärningen ofta går lättare när barnet får läsa saker som ligger nära deras vardag och som de upplever meningsfullt. Hon beskriver LTG-metoden där barnen på ett lustfyllt sätt skapar egna texter tillsammans med läraren som de sedan lär sig läsa. Lärare 1 beskriver att barnen minns en hel mening bättre än enskilda bokstäver. Detta, vill jag påstå, kan bero på att den meningen har ett för dem betydelsefullt innehåll.

5.4 Lärarens förhållningssätt

Dahlgren m.fl. (2006) menar att man som lärare måste kunna ta barnens perspektiv och utgå från deras erfarenheter när man planerar en lektion. De ser lärarens roll idag som en för eleverna handledande person som ska väcka deras intresse för läsning och skrivning. Båda dessa påståenden känner jag själv väl igen från min lärarutbildning och verksamhetsförlagda utbildning. Jag upplever att en stor del av diskussionen i litteratur kring barns läs- och skrivinlärning handlar om att göra läsningen intressant och meningsfull för eleverna. I detta arbete har läraren självklart en viktig roll. Jonsson (2006) menar t.o.m. att läraren är en nyckelperson för elever i deras läs- och skrivinlärning, särskilt för det som hamnar i svårigheter. Enligt Taube(2007) måste man som lärare ha ett stödjande förhållningssätt till elever som uppmuntrar dem och visar att de kommer att klara av saker. Vi kom vid flera tillfällen under mina intervjuer in på saker som anknyter till lärarens förhållningssätt gentemot eleverna. Lärare 2 anser att en lärare måste vara öppen och intresserad av sina elever, skapa en

relation med dem och bygga upp ett förtroende hos dem. Hon säger att eleverna måste känna läraren och läraren måste känna eleverna. Detta är också min övertygelse, relationen lärare-elev är av stor betydelse. Taube (2007) tar upp just detta och menar att läraren även måste lära känna *sig själv* för att kunna lära känna sina elever. Lärare 2 menar att när hon känner sina elever vet de att de kan komma till henne om de har problem. Hon kan också genom sitt intresse se om någon elev en dag verkar må dåligt. Detta tar Taube upp genom att skriva om lärarens skyldighet att se alla elevers behov. Jag drar slutsatsen att lärare 2 genom sin relation till barnen försöker att se just att alla elever är olika och därför har olika behov. Även lärare 1 uttrycker enligt min uppfattning ett positivt förhållningssätt till eleverna genom att, som jag tidigare skrev, berätta att läraren ibland kan göra det svårt för eleverna.

5.5 Viktiga faktorer för lyckad läs- och skrivinlärning

När jag talade med lärarna om vad som var viktigt för ett barn när de skulle börja lära sig läsa och skriva kände jag svårigheter med att riktigt göra mig förstådd. Enligt litteraturen är det flera saker som är viktiga för att ett barn ska lyckas i början av sin läs- och skrivinlärning. Taube (2007) talar om elevens självbild och menar att eleven måste få lyckas för att inte hamna i s.k. onda cirklar och tappa sitt självförtroende då förmågan till inlärning minskar. Läraren och dennes relation till eleven, lyfts av Fox (2003) fram som mycket viktigt. Läraren ska inspirera och visa på det meningsfulla i att kunna läsa och skriva. Enligt min uppfattning handlar det sammantaget om att eleven framför allt behöver känna trygghet, uppskattning och ha en väl fungerande relation med sin lärare, för att få en positiv start i sin läs- och skrivinlärning. Med detta i tankarna blev jag förvånad när samtliga lärare inte verkar förstå vad jag menar med min fråga. Det de sedan tar upp handlar om stavning, att kunna hålla pennan rätt, känna till att man läser och skriver från höger till vänster, och att kunna uttala ord på rätt sätt. Detta var det som ansågs vara viktigast för barn när det skulle lära sig läsa och skriva. Självklart kan jag hålla med om att dessa saker har betydelse, men det är ändå något som jag uppfattar som sekundärt. Det de framhåller är inte heller något som litteraturen lägger någon vikt vid. Jag tror dock inte att lärarna skulle förneka att trygghet, uppskattning och läraren är viktiga faktorer för elever när de ska lära sig läsa och skriva. Detta grundar jag på att de i andra delar av intervjun lyft fram lärare- elev- relationen på ett positivt sätt samt betydelsen av till exempel stöd från hemmen. Min tanke är att det handlar helt enkelt om olika sätt att associera och olika tankebanor kring vad som anses viktigast

5.6 Högläsning

Högläsning är något som är viktigt för alla barn, menar Hansson (2006). Den bidrar till språklig stimulans, utveckling och väcker barns nyfikenhet. Även Tidholm (2006) talar varmt om högläsning och anser att vuxna genom läsningen ger barn en betydelsefull upplevelse av språket. Fox (2003) uttrycker t.o.m. att de flesta läsproblem hos barn i skolan skulle försvinna om vuxna fortsatte läsa högt för barnen. Min uppfattning om hur lärarna i mina intervjuer använde sig av högläsning, stämmer mindre bra överens med dessa författare. Det de berättar handlar om att; läsa texter då något nytt ska presenteras, läsa texter där pedagogen markerat svåra ord de ska öva på, läsa efter läraren och körläsning. Att läsa böcker för att stimulera och väcka nyfikenhet, som Taube uttrycker det, talar de inte om. Jag anser att mycket handlar om att högläsning används för att uppnå ett mål, högläsningen verkar inte vara ett mål i sig. Lärare 3 uttrycker dock en åsikt om att föräldrar bör stimulera sina barn att besöka biblioteket och låna och läsa böcker. Han menar att barnen måste utsättas för läsning och här berör han, enligt min mening, vad Tidholm (2006) menar med en betydelsefull upplevelse av språket.

5.7 Läs- och skrivsvårigheter

Barn med läs- och skrivsvårigheter var något som alla tre pedagogerna berättade att de träffat på. Det var mycket spännande att diskutera med dem vilka orsaker som låg bakom svårigheterna. Detta eftersom lärarna, enligt min uppfattning, hade en tydlig bild av vilka dessa orsaker var. Enligt Fox (2003) kan svårigheterna bero på att barnet inte fått möta tillräckligt mycket skriftspråk i form av till exempel sagor. Hon menar att skulden felaktigt ofta läggs på barnet istället för att se över vilka böcker man tillhandahåller och om de verkligen inspirerar just det aktuella barnet. Just så som Fox resonerar är det synsätt jag upplever att man som lärare bör ha idag. Ett synsätt som är undervisningsorienterat och kan se undervisningens brister, inte fokuserat enbart på eleven och dess olika sidor. Under intervjuerna med lärarna fick jag känslan av att deras synsätt varierade stort och samtalen pendlade mellan svagpresterande och långsamma elever, till att sociala problem i hemmen gör att många elever får det svårt. Ingen av lärarna nämnde begreppet dyslexi eller någon annan diagnos. Jag fick dock uppfattningen att det var just dessa elever som till stor del beskrevs när vi talade om svårigheter. Lärare 1 skiljde på två typer av svårigheter; *learning problems* och *learning difficulties*. Jag har översatt detta med inlärningsproblem och inlärningssvårigheter. Hon beskrev en elev med inlärningsproblem som någon som var bra på saker utanför skolan, till exempel fotboll och rugby. Men i klassrummet fungerade det inte alls. En elev med inlärningssvårigheter däremot var någon som blandade ihop bokstäver i ord och skrev dem i

fel ordning. Detta anser jag, med stöd av Taubes beskrivning (2007) skulle kunna vara en elev med specifika läs- och skrivsvårigheter, d.v.s. dyslexi. Taube skriver att svårigheterna vid dyslexi handlar vid läsning i första hand om avkodning, och elever blandar lätt ihop bokstäver när de skriver. Eleverna med dessa inlärningssvårigheter, ansåg lärare 1, att man kunde hjälpa genom träning. Hon sa dock att eleverna med inlärningsproblem borde gå i en särskild klass med speciella lärare.

Lärare 2 delade även hon upp eleverna. Hon talade om tre grupper, *fast- medium-* och *slow learners*. Hon nämner även en fjärde grupp, elever med *special needs* som hon menade inte går att hjälpa. De får särskilda uppgifter p.g.a. att de inte anses kunna så mycket. För mig känns detta sätt att kategoriskt dela upp elever som något icke önskvärt i den svenska skolan. Inte heller de forskare som presenterats delar upp elever i särskilt stor utsträckning. Taube (2007) nämner dock elever med svag begåvning och menar att dessa kan behöva *längre tid* på sig att lära sig läsa och skriva men det är ingen omöjlighet. Intelligensen, menar Taube, blir dock begränsande när texternas svårighetsgrad ökar. Just denna kategorisering kändes mest olik den svenska skolan där det enligt min uppfattning, talas mycket om begrepp som *inkludering* och *en skola för alla*. Fortfarande förekommer med all säkerhet uppdelning även i den svenska skolan. Min uppfattning är dock att det där främst handlar om att se till hur miljön runtomkring elever med svårigheter kan anpassas istället för att försöka anpassa eleven.

Det var dock inte bara eleven som individ som angavs som orsak till att svårigheter uppstod. Alla tre lärarna tog upp elevernas sociala förhållanden i hemmen som problematiska. Bente Eriksen Hagtvat (2004) förklarar till exempel att pedagogiska faktorer, skolmiljön och, just det som lärarna tar upp, bristande omsorg i hemmet, är faktorer som påverkar läs- och skrivinlärningsförmågan. Lärarna förklarar att föräldrar ofta har alkoholproblem, fattigdomen är utbredd, arbetslösheten hög och barnen bor ofta med mor- och farföräldrar, då de föräldrar som arbetar ofta gör det i andra städer. Lärare 3 tar upp en faktor som jag inte stött på i litteraturen men som jag mycket väl anser kan vara av betydelse. Han talar om föräldrarnas brist på utbildning och ibland t.o.m. analfabetism. Vidare beskriver han hur han anser att man bör ställa krav på att föräldrar hjälper sina barn, vilket inte sker i tillräcklig utsträckning. Kan en generell bild vara den att föräldrar som *själva* saknar utbildning, i mindre utsträckning är benägna att stödja sina barn i *deras* utbildning? Det tror jag är en bild som är relativt sanningsenlig. Orsakerna skulle kunna handla om, ointresse, brist på kunskap eller fattigdom då föräldrarna har fullt upp med kampen att faktiskt överleva.

Samtalen om elever i svårigheter ledde oss på ett naturligt sätt in på vad lärare kan göra för att hjälpa dessa elever. Taube (2007) beskriver hur hon anser att man bör arbeta. En viktig del handlar om det förebyggande arbetet för att undvika att en elev får läs- och skrivsvårigheter. Om en elev hamnar i vad Taube kallar för ”onda cirklar” av misslyckanden och besvikelser krävs ett genomtänkt arbete av läraren. Omgivningen måste vara förstående, ha tålmod och låta eleven få uppleva lyckade läs- och skrivtillfällen steg för steg. När lärarna berättade om hur de kan stödja elever i svårigheter gav de till stor del liknande svar. Lärare 1 och 2 talade om hur de förberedde extraarbete för dessa elever, som de fick arbeta med i hemmen. Deras önskan är då att föräldrarna hjälper dem. Lärare 1 berättar om en matta där hon brukar samla elever med svårigheter för att ge dem extra hjälp. Lärare 2 talar om att ge dem extra uppmärksamhet under raster och efter skolan. Även lärare 3 försöker att hjälpa elever efter skolans slut, men han anser att klasserna är för stora för att de ska hinna med varje individ och han saknar utbildning för att kunna ta hand om elever med svårigheter. Detta låter enligt min mening som ett problem som förekommer även i svenska skolan.

5.8 Analys av genomförandet av intervjuerna

Jag känner mig nöjd med mina genomförda intervjuer utifrån de förutsättningar som var. Jag syftar då bland annat på min ovana att intervjua, att språket var engelska och att intervjupersonerna, med tanke på att de lever i en annan kultur, har andra referensramar att utgå från än jag. Jag anser att jag har fått svar på min frågeställning, *hur arbetar lärare i Sydafrika med barns läs- och skrivinlärning*. Då resultatet utgår från endast tre lärare på en skola kan jag inte dra slutsatsen att lärare i övriga Sydafrika ger samma svar. Ändå anser jag att jag genom de samtal som vi förde, omkring deras förhållningssätt, nationella läroplan m.m. har fått en inblick i hur de arbetar. Det jag förstått i efterhand är att det var svårare än jag förstod att genomföra intervjuer. Jag önskar att jag hade haft mer erfarenhet av att intervjua då jag tror att jag i så fall hade kunnat få ett ännu bättre och mer fördjupat resultat. Jag har märkt under bearbetningen av intervjuerna, att intervjupersonerna inte har tolkat alla frågor precis som jag önskat och jag har i efterhand tänkt på följdfrågor som då kunde ha ställts. Andra faktorer vid genomförandet som påverkar resultatet är språket och platsen för intervjun. Att språket var engelska gjorde att vissa svårigheter i förståelsen uppstod. Platserna där intervjuerna genomfördes var klassrum eller personalrum. Det faktum att barnens lek hördes utanför och att det inte var riktigt tyst påverkade också möjligheten att höra och förstå. De samtal som uppstod vid intervjutillfällena, upplever jag trots allt har varit mycket givande för

detta examensarbete men även för mig personligen. Vad jag skulle vilja studera vidare är elevens lärandesituation. Lärarna lyfter fram den som en försvårande omständighet, och att utifrån elevers perspektiv försöka förstå hur de upplever och tar till sig undervisningen vore mycket intressant.

Litteraturförteckning

Böcker

- Alleklev, Birgitta & Lindvall, Lisbeth, 2000: *Listiga räven, läsinlärning genom skönlitteratur*. Stockholm: En bok för alla.
- Bergöö, Kerstin, Jönsson, Karin, & Nilsson, Jan, 1997: *Skrivutveckling och undervisning*. Lund: Studentlitteratur.
- Björk, Maj & Liberg, Caroline, 1999: *Vägar in i skriftspråket: tillsammans och på egen hand*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Dahlgren, Gösta, Gustavsson, Mellgren & Olsson, 2006: *Barn upptäcker skriftspråket*. Stockholm: Liber.
- Fox, Mem, 2003: *Läsa högt: en bok om högläsningens förtrollande verkan*. Ystad: Kabusa böcker.
- Hagtvet, Bente Eriksen, 2004: *Språkstimulering, Tal och skrift i förskoleåldern*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Hansson, Catharina, 2006: *Boken om läsning, en handbok om barns språk- och läsutveckling*. Viveka Ljungström & Catharina Hansson (red.), Jonsson, Carin, 2006: Stockholm: Barnens bokklubb.
- Jonsson, Carin, 2006: *Läsningens och skrivandets bilder: en analys av villkor och möjligheter för barns läs- och skrivutveckling*. Umeå: Univ.
- Liberg, Caroline, 2006: *Hur barn lär sig läsa och skriva*. Lund: Studentlitteratur.
- Längsjö, Eva, & Nilsson, Ingegärd, 2005: *Att möta och erövra skriftspråket, om läs- och skrivlärande förr och nu*. Lund: Studentlitteratur.
- Palm, Sven-Olof, 2003; *Vänsamarbete- ett internationellt utbyte, Sverige-Sydafrika*, Arbetsrapport Karlstads universitet.
- Taube, Karin, 2007: *Läsinlärning och självförtroende: psykologiska teorier, empiriska undersökningar och pedagogiska konsekvenser*. Stockholm: Nordstedts akademiska förlag.
- Tidholm, 2006: *Boken om läsning, en handbok om barns språk- och läsutveckling*. Viveka Ljungström & Catharina Hansson (red.), Stockholm: Barnens Bokklubb.
- Trageton, Arne, 2003: *Att skriva sig till läsning: IKT i förskoleklass och skola*. Stockholm: Liber.

Övrigt

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94.

Läroplan för förskolan, Lpfö 98.

Tidskrifter

Krut, 1981:18 sid. 6.

Specialpedagogik, 2007:6 sid. 37

Föreläsningar

Forsling, Karin, 2005-12-08.

Internetadresser

http://www.mml.co.za/revised_national_curriculum_statement.htm (2007-12-03)

Bilagor

Intervjuguide

Bilaga

Intervjuguide

Have you been working with children when they learn to read and write?

Do you feel like you have got enough education to do that?

When would you say, children starts to learn to read and write?

Have you met learners with difficulties, when they try to learn to read and write?

What do you think was the problem?

Could you do anything to help the learner? What did you do?

What does your curriculum say about reading and writing skills?

Do you use any special methods to teach the children how to read and write?

What would you say is the most important thing for a child when it is going to learn to read and write?

Do you read aloud to your learners?

Are you satisfied with your possibilities as a teacher?